

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
1423064

Uw brief van
18 september 2018

Uw referentie
2018Z16222

Datum 16 oktober 2018
Betreft Antwoord op schriftelijke vragen van het lid van der Molen (CDA) inzake de berichtgeving dat de studie Nederlands dreigt te verdwijnen en alleen in het buitenland populair is

Hierbij zend ik u het antwoord op de vragen van het lid van der Molen (CDA) van uw Kamer inzake de berichtgeving dat de studie Nederlands dreigt te verdwijnen en alleen in het buitenland populair is. De vragen werden mij toegezonden bij uw boven aangehaalde brief met kenmerk 2018Z16222.

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

Vragen van het lid Van der Molen (CDA) aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de berichtgeving dat de studie Nederlands dreigt te verdwijnen en alleen in het buitenland populair is (ingezonden 18 september 2018)

Onze referentie
1423064

1

Heeft u kennisgenomen van de artikelen 'Studie Nederlands dreigt te verdwijnen door studententekort' en 'Studie Nederlands is alleen in het buitenland populair', waarin wordt aangegeven dat de instroom bij de studie Nederlands van de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit in 2018 gehalveerd is en de continuïteit van de laatstgenoemde onder druk zou staan? 1) 2)

Ja.

2

Deelt u de mening dat de sterk gedaalde instroom in opleidingen Nederlands (Taal en Cultuur) voor onze taal, taalbeheersing en cultuur een slechte zaak is? Vindt u dat het dreigend verdwijnen van opleidingen voorkomen zou moeten worden?

De Geesteswetenschappen, waar de opleidingen Nederlands onder vallen, zijn onmisbaar in het stelsel van universitair onderwijs en onderzoek. Zij hebben een belangrijke waarde voor onze taal, taalbeheersing en cultuur, en daarnaast een grote toegevoegde waarde voor andere disciplines bij de aanpak van de grote maatschappelijke uitdagingen van deze tijd.

Ook voor de opleiding tot leraar in -in dit geval- het schoolvak Nederlands, is het belangrijk dat taalstudies in voldoende mate blijven bestaan. Ik heb geen signalen ontvangen van de hogescholen of universiteiten tot concrete voornemens om opleidingen Nederlands te sluiten. In zijn algemeenheid onderschrijf ik niet de stelling dat voorkomen moet worden dat een opleiding verdwijnt. Ik ben van mening dat er een goed, doelmatig opleidingsaanbod moet zijn, waarbij instellingen de kans krijgen zich te profileren en in onderling overleg tot een gevarieerd opleidingsaanbod kunnen komen dat aansluit bij de behoefte van de student. Ik benadruk hier het belang van studiekeuzevrijheid bij studenten. Studenten moeten vrij zijn de studie te kiezen die ze graag willen studeren. Ik zie bijvoorbeeld dat er bij studenten de laatste jaren veel interesse is voor vernieuwde opleidingen die breder zijn ingestoken met een meer interdisciplinaire aanpak. Instellingen hebben de vrijheid om hun opleidingen hierop aan te passen, en zo aantrekkelijker te worden voor studenten.

3

Kunt u een overzicht geven van de instroom voor de studies Nederlands/Neerlandistiek bij hogescholen (waaronder lerarenopleiding Nederlands 2e graad en master Leraar Nederlands) en universiteiten (Nederlandse Taal en Cultuur, inclusief leraar 1e graad Nederlandse Taal en Cultuur) in de huidige en de afgelopen vier collegejaren? Wat is de verwachting van het aantal afgestudeerden in 2019?

Van de afgelopen 4 collegejaren heb ik de instroomcijfers. De definitieve instroomcijfers van het huidige collegejaar zijn pas in januari bekend.

Totaal instroom	2014	2015	2016	2017
Tweedegraads lerarenopleiding NL aan hogescholen	819	817	785	686
Eerstegraads lerarenopleiding NL aan hogescholen	81	77	80	92
Wo-bacheloropleidingen	299	239	200	223
Academische lerarenopleidingen ¹	86	80	64	56

Bron: DUO

Kort voor het AO Leraren van 11 oktober ontving ik van de Vereniging Hogescholen wel de voorlopige aanmeldgegevens. De instroom was de afgelopen vier jaren nog redelijk stabiel. Op basis van de nu bekende voorlopige aanmeldgegevens lijkt er wel reden tot zorg. De aanmeldingen liggen voor de door hogescholen verzorgde opleidingen tot leraar van de tweede graad in het vak Nederlands circa 24% lager dan op het zelfde moment in 2017. Ik wil met de betreffende opleidingen nagaan wat de oorzaak kan zijn van de achterblijvende instroom. Het is van belang om in te schatten of het kan gaan om een structurele daling of dat er sprake is van een incidentele daling.

Ik kan niet zeggen hoeveel studenten zullen afstuderen in 2019. Wel heb ik een overzicht van het aantal afgestudeerden in afgelopen jaren:

	2012	2013	2014	2015	2016
Tweedegraads lerarenopleiding NL aan hogescholen	329	343	387	425	414
Eerstegraads lerarenopleiding NL aan hogescholen	64	58	59	67	60
Wo-bacheloropleidingen	241	202	217	208	205

Bron; DUO

Afgezet tegen de instroom van 4 jaar daarvoor, resp. 1 en 3 jaar, was het diplomarendement in afgelopen jaren gemiddeld voor de tweedegraads lerarenopleidingen 50%, de eerstegraads 79% en voor de wo-bacheloropleidingen 50%.

4

Bent u op de hoogte van voornemens bij andere universiteiten of hogescholen tot het beëindigen van studies Nederlands vanwege een te lage instroom? Welke maatregelen treffen universiteiten en hogescholen op dit moment zelfstandig om de instroom te vergroten? Hoe pakken de hogescholen en universiteiten in dit kader hun toezegde rol in zowel de macrodoelmatigheid van bestaande opleidingen, als de Internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs op om met elkaar te zorgen voor een goed dekkend aanbod van opleidingen?

¹ Bron: VSNU

Nee, ik ben niet op de hoogte van voornemens van hoger onderwijsinstellingen tot het beëindigen van studies Nederlands vanwege een te lage instroom. Ook navraag bij de VH en de VSNU heeft geen signalen opgeleverd. Het sectorplan Geesteswetenschappen, waar de universiteiten nauw bij betrokken zijn geweest, bevat plannen om de sector te versterken en de instroom te vergroten. Daaruit is ook het Nationaal Platform voor de Talen voortgekomen. Deze is opgezet vanuit de faculteiten Geesteswetenschappen en het programmabureau Geesteswetenschappen. Het heeft de opdracht om de teruglopende belangstelling voor de universitaire talenopleidingen te bestrijden met een samenhangend en breed gedragen, zogenoemd, Deltaplan voor de Talen. Dit platform zal in het deltaplan het belang van vier thema's benadrukken, namelijk van 1) verschillende vormen van samenwerking tussen universiteiten, en tussen universiteiten en het voortgezet onderwijs, 2) betere aansluiting van opleidingen op de arbeidsmarkt, 3) vernieuwing van het vo-schoolcurriculum om uitdagend taalonderwijs te creëren en 4) betere communicatie over de waarde van een talenopleiding. Vanuit het sectorplan Geesteswetenschappen lopen er ook nog andere acties aan de universiteiten om de instroom te vergroten. Zo was er al het actieplan 'Meer goed opgeleide leraren in de schooltalen', waarbij verschillende maatregelen zijn genomen om de belangstelling voor de lerarenopleiding in de schooltalen te vergroten en de toegankelijkheid te verbreden. Overigens lijkt er sprake te zijn van een toename in de voorlopige instroomcijfers bij de Radboud Universiteit en de universiteit Leiden. Dit is goed nieuws. In het hbo was er geen sprake van forse teruglopende cijfers. Zoals ik eerder aangaf, is er wel reden tot zorg op grond van de voorlopige aanmeldcijfers voor de lerarenopleiding Nederlands in dit jaar. Ik ga hierover in gesprek met de betreffende opleidingen. De VH en de VSNU zijn, samen met de studentenbonden, druk bezig met de analyse op het bestaande opleidingsaanbod in het kader van macrodoelmatigheid. Ik heb vernomen dat dit proces goed verloopt. Ik zal binnenkort praten over de uitkomsten van de analyse, waarbij er oog zal zijn voor mogelijke knelpunten op het gebied van macrodoelmatigheid en aansluiting op de arbeidsmarkt. Samen zullen we bezien of er nadere sectorale analyses nodig zijn, waarvan de uitkomsten in sectorplannen moeten neerslaan. Ik zal de Kamer op de hoogte houden van dit traject.

5

Hoe ziet het schoolvak Nederlands er in de praktijk uit? Herkent u dat in de praktijk het vak veelal draait om vaardigheden en te weinig om literatuur en het overbrengen van liefde voor het vak, waardoor leerlingen Nederlands niet waarderen?

Het schoolvak Nederlands is een verplicht (examen)vak voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs en het mbo. Het schoolvak Nederlands in het vo is een basisvak en kernvak met een brede inhoud. Het examenprogramma van het vak bestaat uit de volgende domeinen: leesvaardigheid, mondelinge taalvaardigheid, schrijfvaardigheid, argumentatieve vaardigheden, literatuur en oriëntatie op studie en beroep. In de praktijk betekent dit dat door de omvang en breedte van het vak leraren de mogelijkheid hebben om de liefde voor hun vak goed over te brengen. In de integrale curriculumherziening (curriculum.nu) – waarin door het onderwijsveld de onderwijshoud tegen het licht wordt gehouden – wordt ook het schoolvak Nederlands meegenomen.

In het middelbaar beroepsonderwijs is het aan de mbo-instelling hoe het onderwijs voor dit onderdeel eruit ziet. Daarbij is veel ruimte om bijvoorbeeld literatuur een plek te geven, maar ook om Nederlands te koppelen aan het beroep waarvoor wordt opgeleid, om zo de waarde van Nederlands te benadrukken.

6

Hoe kijkt u aan tegen de lagere instroom, de VSNU meldt een daling van 60 procent in de afgelopen tien jaar, in relatie tot de tekorten op de arbeidsmarkt, specifiek op het gebied van het lerarentekort? Welke mogelijkheden biedt u aan bestaande leerkrachten/afgestudeerden die zich (alsnog) via een vervolgopleiding zouden willen specialiseren als docent Nederlands?

Onze referentie
1423064

In de door hogescholen aangeboden eerstegraadslerarenopleidingen zien we geen heel sterke daling in de instroomcijfers. Voor deze lerarenopleidingen zien we de laatste drie jaar zelfs een kleine stijging.

Wat betreft de door universiteiten verzorgde opleidingen klopt het dat, vergeleken met 10 jaar geleden, er een daling lijkt te zijn van ongeveer 60%. Een dalend aantal afgestudeerden in de bachelor- en masteropleidingen Nederlands in het wetenschappelijk onderwijs kan op de lange termijn bijdragen aan een tekort van leraren in dat vak en zal in ieder geval het streven naar meer wo-opgeleide leraren in het voortgezet onderwijs zwaar onder druk kunnen zetten. Zoals ik bij vraag 4 al aangaf, zijn er al initiatieven vanuit de instellingen gestart om de instroom te vergroten. Als het gaat om mogelijkheden die kunnen worden geboden aan al bestaande leraren en afgestudeerden, wijs ik erop dat leraren via de route van zij-instroom een bevoegdheid voor het vak Nederlands kunnen behalen dan wel een lerarenbeurs inzetten om een bachelor- of masteropleiding te volgen gericht op het leraarschap.

7

Welke rol spelen de opleidingen Nederlands bij het voornemen van de Vereniging Hogescholen en Vereniging samenwerkende universiteiten (VSNU) dat geborgd wordt dat Nederlandse studenten het academische Nederlands op peil kunnen brengen en houden, ook als zij een Engelstalige bacheloropleiding volgen? Welke consequenties kunnen het sluiten van opleidingen hebben voor dit voornemen?

De Vereniging Hogescholen en de VSNU hebben o.a. in hun internationaliseringsagenda het voornemen uitgesproken dat ze willen borgen dat alle Nederlandse studenten, ook wanneer zij een Engelstalige bacheloropleiding volgen, de mogelijkheid krijgen om hun academisch Nederlands op peil te houden. De manier waarop hier invulling aan wordt gegeven, verschilt per instelling en opleiding. Zo heeft de universiteit Maastricht bijvoorbeeld een taal cursus ontwikkeld die specifiek is gericht op het onderhouden en/of verbeteren van het Nederlands van Nederlandstalige studenten die in Engelstalige programma's studeren. De VSNU heeft mij laten weten dat, mocht er een opleiding Nederlands sluiten, dit geen consequenties heeft voor de realisatie van dit voornemen.

8

Bent u bereid in overleg met de betrokken hogescholen en universiteiten te komen tot een actieplan om de instroom in opleidingen Nederlands in de komende jaren te vergroten? Hoe denkt u zelf via het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan het behalen van dat doel bij te kunnen dragen?

Zoals ik in mijn antwoord op vraag 4 en 6 aangeef, lopen er al veel initiatieven om de instroom te vergroten. Ik wil deze initiatieven de ruimte bieden. Daarnaast

is er een motie² aangenomen, waarbij wordt verzocht het komende sectorplan *Social Sciences and Humanities* voornamelijk te toetsen op voldoende aandacht en ondersteuning in de sector Geesteswetenschappen. Ik heb de kwartiermaker van het sectorplan hierop gewezen en wacht graag zijn uitkomsten af. Op dit moment wordt er de laatste hand gelegd aan de analyse op het bestaande opleidingsaanbod door de VH en de VSNU. Ik zal in gesprek met hen hier ook speciale aandacht voor hebben. Ik ben daarom van mening dat er al veel gebeurt en ik wacht graag af of de instroom naar aanleiding van de huidige initiatieven toeneemt.

Onze referentie
1423064

9

Bent u op de hoogte dat de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek meldt dat er buiten Nederland en Vlaanderen zo'n 15.000 studenten een opleiding Nederlands volgen, maar dat in tegenstelling tot landen als Oostenrijk, Nederland weinig investeert in de ondersteuning, stimulering en promotie van opleidingen Nederlands in het buitenland? Wat kunt u doen om deze stimulering te vergroten?

Ik ben op de hoogte van de resultaten van het onderzoek van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Inmiddels heb ik de Taalunie gevraagd een breder onderzoek te doen naar de omvang, de effectiviteit en de middelen die voor de Nederlandse taal worden ingezet buiten het Nederlandse taalgebied, ook in vergelijking met andere landen. Zodra dat onderzoek gereed is zal dit besproken worden in het Comité van Ministers van de Taalunie.

1) <https://www.parool.nl/amsterdam/studie-nederlands-dreigt-te-verdwijnen-door-studententekort~a4604465/>

2) <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/studie-nederlands-is-alleen-in-het-buitenland-populair~be56c577/>

² Motie Bruins, over voldoende aandacht en ondersteuning in de Geesteswetenschappen, kenmerk 29338, nr. 166